

УДК 342.924 : 63

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ: УКРАЇНА – ПОЛЬЩА, ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

В.І. КУРИЛО,

доктор юридичних наук, професор, академік АН ВО України, заслужений юрист України, директор ННІ земельних ресурсів та правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна.

СТАДНІЧЕНКО Л.С.,

доктор юридичних наук, професор, академік АН ВО України, керівник юридичної клініки юридичного факультету Опольського університету, м. Опольє, Польща

У статті здійснено порівняльний аналіз стану сільськогосподарського виробництва і сільських територій Польщі та України, в контексті створення правовими засобами підстав для забезпечення сільським господарством економічного розвитку села та прибутку його жителів.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, аграрний ринок, правовий механізм, сільські території.

На зламі ХХ та ХХІ століть для постсоціалістичних країн Європейського континенту склалися багато в чому однакові соціальні та економічні умови. Зумовлено таке становище, насамперед, перехідним періодом від економічної моделі жорстко регульованого соціалістичного типу до ринкової моделі. Умови ці, здебільшого, негативні і відображають спад економічного розвитку майже по усіх напрямках господарювання на фоні розбалансованості системи державного управління економікою. Це, на наш погляд, є домінуючим чинником та причиною економічного спаду постсоціалістичних держав на початку шляху ринкових реформ.

Разом з тим, деякі країни колишнього соціалістичного табору, наприклад Польща, мали і значні відмінності у структурі певних галузей своєї економіки.

Так, сільське господарство цієї країни і за соціалістичних часів відзначалося суттєвими відмінностями від такого у СРСР. Відмінності ці полягали у значній частці у сільськогосподарському виробництві Польщі, порівняно з Радянським Союзом, одноосібних селянських (фермерських) господарств. Хоча, разом з тим, у північно-західній частині Польщі діяло багато досить крупних державних сільськогосподарських підприємств, значна кількість яких збереглася до сьогодні.

Саме тому мають як теоретичний, так і практичний інтерес проблеми сільських територій колишніх схожих держав, на яких домінуючою формою працевлаштування є сільськогосподарська праця та праця на похідних від неї – переробних галузях промисловості.

Практика розвитку економіки України, зокрема, і у першу чергу, агропромислового сектору, за роки переходу від системи господарювання соціалістичного типу до ринкової економіки, виявила абсолютно зворотню бажаній картину. У 2000 році Ю.Д. Білик зазначав, що країна втрачає аграрний сектор економіки і підійшла до тієї межі, за якою незворотне руйнування галузі, повна залежність від імпорту продовольства і товарів першої необхідності, втрата продовольчої безпеки [1, с. 141]. Разом з тим, В.І. Семчик сьогодні відзначає, що «за період незалежності в Україні створені організаційні, економічні і правові основи відродження внутрішнього аграрного ринку. Збільшується її участь у міжнародному обміні товарами, в тому числі продукцією сільського господарства і продуктами харчування» [2, с. 5]. Підставою такого твердження стало створення в Україні «належним чином документально оформлених недержавних форм сільськогосподарського виробництва і приватизація землі..., незалежно від того, наскільки справедливими були приватизаційні процеси і хто став власником державного майна в АПК і земель сільськогосподарського призначення в установленому законом порядку» [2, с. 5].

Погоджуючись, в принципі, з думкою академіка Семчика В.І. про створення у державі організаційних, економічних і правових основ відродження внутрішнього аграрного ринку в Україні, разом з тим вважаємо, що мають місце лише передумови для такого відродження. Ми поділяємо погляд Білика Ю.Д., і вважаємо, що зміна форм власності і організаційно-правових форм суб'єктів господарської діяльності в АПК реально призвела до фактичної руйнації сільського господарства як галузі економіки. Тільки одиниці сільськогосподарських підприємств зуміли зберегти виробничі потужності: тваринницькі та птахівничі комплекси з поголів'ям сільськогосподарських тварин і птиці, орні площі, парки сільськогосподарської техніки. Безумовно, така ситуація склалася не лише із-за наявності в приватизаційних процесах суб'єктивних факторів, які можна умовно поділити на два види: непродуманість, і зловживання, а і об'єктивних передумов, наявних в АПК [3, с. 6].

Аналізуючи стан сільськогосподарського виробництва і сільських територій Польщі, польські практики зазначають, що суспільні і господарські зміни, які відбуваються в Європі, особливо стосуються сільських територій. Принциповою ознакою цих змін є щораз менше значення сільського господарства як галузі, що заповнила б економічний розвиток села та основне джерело прибутку його жителів. Це є ефектом заміщення традиційної праці в сільськогосподарському секторі на аграрно-промислове підприємництво. Механізація та модернізація, які визначають сучасний процес виробництва сільськогосподарської продукції, значною мірою обмежують затрати праці і кардинально змінюють характер зайнятості працівника агропромислового комплексу. Одночасно, зростання ефективності господарювання призводить до перевищення пропозиції сільськогосподарських продуктів над попитом. Це створює негативні для багатьох, в основному, малих, господарств. Збільшується кількість необробленої землі. За таких умов потребують допомоги не тільки працівники-аграрники, але і всі інші суспільні групи на селі, яким загрожує зниження рівня життя, вилюднення, порушення соціально-економічної структури, що, у свою чергу, може призвести до втрати культурного пласту села. Особливу увагу слід звернути на поліпшення ситуації сільських господарств у сучасній Польщі, де ринкова економіка спричинила в країні ситуацію обмежених можливостей збуту сільськогосподарських продуктів, при низьких і нестабільних цінах в умовах збільшення вартості продукції та дорогих кредитах [4, с. 3].

Очевидно, що українські і польські автори називають дещо різні причини погіршення загальної соціально-економічної ситуації на селі у Польщі та в Україні, що, власне, відображає особливості становища і країн і їх сільськогосподарських галузей: для Польщі – значне зменшення значення сільськогосподарського виробництва для економіки країни, для України – стратегічна важливість цієї галузі для держави.

Разом з тим бачиться досить цікавою та актуальною для нашої держави думка поляків про шляхи поліпшення ситуації на селі, підвищення конкурентноздатності сільськогосподарських територій:

- інвестиції в інфраструктуру (підвищення якості життя, заохочення для інвесторів – протидія безробіттю);
- освіти (вирівнювання шансів);
- підтримки для осіб, які відходять від сільського господарства (додаткові, альтернативні джерела доходу);
- допомоги господарствам.

Запропоновані шляхи подолання негативного становища у сільському господарстві розроблені і в Україні, проте потребують розробки дієвих механізмів їх реалізації. Досягнути цього можна лише у разі прийняття конкретних нормативно-правових актів, які забезпечували б реальне виконання

декларативних законодавчих актів шляхом введення імперативних правових норм із санкціями за їх невиконання.

Література

1. Білик Ю.Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні. – К.: Урожай. - 2000. - 192 с.
2. Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного і земельного ринків в Україні. Наукова доповідь / Кол. авторів. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2005. – 88 с.
3. Курило В.І., Курило Л.І. Ефективність державного управління у сфері АПК як елемент національної безпеки // Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання. Міжнародна науково-практична конференція (Київ, 7-8 грудня 2005 р.). Збірник наукових праць / Редкол.: С.А.Єрохін, С.І.Пирожков, В.А.Гошовська, В.Ф.Погорілко та ін. – К.: Національна академія управління-Центр перспективних соціальних досліджень, 2005. - 400 с. – С. 4-8.
4. Ельжбета Кміта-Дзясек. Розвиток сільськогосподарських територій – політика національна та Євросоюзу / Матеріали семінару в рамках Польсько-Українського проекту «Використання досвіду Польських дорадчих служб для реструктуризації та розвитку сільськогосподарського сектору в Україні». – Брвінов 07. – 13.10.2005.

Сельские территории: Украина - Польша, проблемы нынешнего времени

Курило В.И., Стадниченко Л.С.

В статье осуществлен сравнительный анализ состояния сельскохозяйственного производства и сельских территорий Польши и Украины, в контексте создания правовыми средствами оснований для обеспечения сельским хозяйством экономического развития села и прибыли его жителей.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, аграрный рынок, правовой механизм, сельские территории.

Rural territories: Ukraine is Poland, problems of present time

Kurylo V.I., Stadnichenko L.S.

The comparative analysis of the state of agricultural production and rural territories of Poland and Ukraine is carried out in the article, in the context of creation of grounds legal facilities for providing of economic development of village and income of his habitants agriculture.

Keywords: agrarian sector of economy, agrarian market, legal mechanism, rural territories.